

Misa mi

Det är tungt att bära på sorgen efter sin mamma. Särskilt för den som är tio år och känner sig alldeles ensam med de tunga känslorna. Misas pappa har redan träffat en ny kvinna. När de båda åker på Skånesemester reser Misa i stället till mormor i Norrland. Och där, tack vare oanade och viktiga möten, kommer hon äntligen till ro med sin sorg.

Rekommenderad från åk 2

EN FILMHANDLEDNING AV
ANNA HEDELIUS

Filmens handling

Misa är tio år och sörjer sin mamma som har dött något år tidigare. Misas pappa har också sörjt, men har nu hittat en ny livspartner. När han ska åka på Skånesemester med sin nya kvinna bestämmer Misa att hon i stället vill åka till mormor i Norrland.

Mormor bor mitt i naturen, åker flakmoppe men har ingen tv. Det norrländska livet är väldigt långt ifrån Misas tillvaro hemma i Stockholm och hon är misstänksamt inställd mot allt det nya. Då hon följer med några av traktens invånare och samepojken Gustav på en fjälltur för att titta på renar vägrar hon att bära gummistövlar och väljer att dricka burkläsk när pojken lapar friskt vatten ur en fjällbäck.

Men ett par möten förändrar så sakteliga Misas inställning – mötet med Gustavs farmor Akko och mötet med vargen. Akko är samiska och lindrar Misas skavsårsmärtor. Hon ger också Misa en börs som ska hjälpa henne att komma till ro. I börsen finns en amulett med en symbol. Samma symbol hittar Misa senare i en bok som har tillhört hennes mamma. Akko tycks ha kontakt med den andra sidan, världen där de döda hamnar. Enligt den samiska myten finns den världen vid den magiska Saivasjön.

Vargen dyker upp utanför Misas hus om natten. Den är vacker och stor och Misa förstår inte alls allt snack hon hör om att den borde skjutas. ”Spring långt bort där ingen kan skjuta dig” viskar hon till vargen, som vänder sig mot Misa för att sedan följa hennes uppmaning. Nästa möte sker i skogen, dit Misa går för att leta efter sin bortsprungna kanin. Mötet gör först Misa rädd, men hon börjar ändå tala med vargen, som gnyr tillbaka och visar henne vägen tillbaka hem till mormor. Från den dagen har

ett speciellt band knutits mellan Misa och vargen. Vid nästa möte visar varghonan sin lya och sina ungar. Denna gång har Misa knutit upp snitslar i träden för att själv kunna hitta hem.

Men vargen lever farligt. Traktens män har lejt ett gäng tjuvjägare för att skjuta vargen, eftersom den ”gör skada” som de säger. Misa håller inte med. Hon promenerar orädd omkring med vargen i skogen och gosar med ungarna. Men hon är orolig å deras vägnar. Hon vill tala om för dem att de borde springa långt bort för att undkomma tjuvjägarna.

En natt hör Misa skott. Morgonen därpå får hon veta att vargen har blivit skjuten. Hon hittar varghonan död i skogen. Hon omfamnar den döda och lovar henne att hon ska ta hand om hennes ungar. Hon springer för att ta ned snitslarna så att ingen ska kunna hitta lyan. På vägen genom skogen träffar hon på Gustavs pappa och hans kompisar med gevär i högsta hugg. De varnar henne för hur farligt det kan vara i skogen. Vid Misas nästa besök i lyan dyker Gustav upp. Han hotar att han ska avslöja hennes hemlighet. De båda barnen slåss.

Nästföljande natt plockar Misa med sig mat ur mormors frys och går till lyan i hemlighet. Hon packar ned vargungarna i en stor väska och börjar den arbetsamma promenaden mot Saivasjön. Det är en lång väg att vandra och vargarna matstrejkar på färden, vilket gör Misa bekymrad. Även mormor blir bekymrad då hon nästa morgon märker att Misa är borta. Hon ringer efter Misas pappa och polisen, som börjar gå skallgång efter henne. Jaktgänget i sin tur letar efter vargungarna med hjälp av hundar, men har svårt att hitta dem.

Då Misa blir strandsatt vid en strid bäck kommer Gustav i fatt henne. Han lovar att hjälpa henne att nå sjön. På vägen råkar Misa tappa sin börs. Samepojken Nila, som hjälper tjuvjägarna, hittar den och anar att Misa är i närheten. Han hittar henne, där hon håller sig gömd i en bergsskrevla tillsammans med vargungarna, men han röjer henne inte. Även Gustav är hjälpsam. Han sprider ut kött efter sig, så att hundarna ska följa honom i stället för Misa och vargarna.

När det blir kväll har Misa hunnit till sjön, men den ser ut som vilken sjö som helst och Misa blir uppgiven, eftersom vargungarna vid det här laget är på väg att dö av svält. Men Akko dyker upp från ingenstans med orden:

"Allt finns bara man vågar tro på det. Det är som vinden som inte syns, men den har kraft. De måste till sin pappa. Det är bara han som kan hjälpa dem!"

Därefter blåser det upp och sjöns yta krusar sig. Pappa Varg kommer och kan återförenas med sina ungar, som återfår aptiten. Tjuvjägarna grips av polisen och Misa somnar den kvällen i sin pappas armar. Hon har fått ro och vet nu att mamma finns på andra sidan. Nu kan hon också glädjas åt att den nya familjen – hennes familj – har utökats med lillasystern Mini.

Att bära på sorg

Misa känner sig ensam med sin sorg. Hon vet inte riktigt hur hon ska hantera den. Det är första gången hon upplever ett dödsfall på nära håll och hon har inte anat hur hon skulle känna. Den som har dött är kanske den mest betydelsefulla personen i hennes liv, personen kring vilket det mesta i livet har rört sig – hennes mamma. Det är lätt att förstå hennes känsla av att hon trodde att allt skulle försvinna, att världen inte skulle kunna fortsätta existera utan mamman. Men världen finns kvar och allt runtomkring henne fortsätter att fungera på samma sätt som om ingenting hade hänt. Det är ett både hoppgivande och skrämmande faktum. Var mammans närvaro på jorden inte viktigare än så?

Sorg kan ta sig uttryck på många sätt. I Misas fall är hon till

viss del arg på sin mamma som har lämnat henne ensam på jorden. Visserligen är Misas pappa kvar, men hon är arg också på honom för att han inte längre sörjer mamman på samma sätt som hon, för att han redan har "glömt bort" mamman och träffat en ny kvinna.

Mormor, som själv har upplevt både sin mans och sin dotters bortgång säger till Misa: "Inget blir bättre av att bara leva kvar i det gamla". Enligt den devisen har pappan valt att gå vidare i livet. Han aktar fortfarande Misas mamma högt, men han har samtidigt valt att öppna sig för livet och dess möjligheter.

Misa däremot har slutit sig kring sorgen. Så länge hon sörjer finns mamman kvar åtminstone i hennes ledsamhet. Misa är rädd att hon helt ska försvinna – utan spår. Hon vill inte leva sitt liv utan mamman. Så länge hon sörjer lever mamman kvar i sorgen.

Vargungarna förlorar, på samma sätt som Misa, sin mamma och på sätt och vis ser deras sorg ut ungefär som Misas. De har tappat lusten att leva och matvägrar i mammans frånvaro. Men när de återförenas med sin pappa återfår de aptiten. Det hjälper Misa att förstå att det är hos sin pappa hon kan söka bot för sin sorg. De båda finns kvar på jorden och behöver varandra nu kanske mer än någonsin.

- Misa och hennes pappa talar i filmen aldrig med varandra om Misas mamma. Pappan är bekymrad, men verkar inte veta hur han ska närma sig sin dotter. Varför talar han inte med dottern? Vad skulle Misa vilja att han sa? Hur kan han trösta? Kan de tillsammans hitta en sätt att minnas mamman med glädje? Kanske genom att se på foton av henne och prata om hur hon var...

- Misa vägrar att följa med pappan och hans nya kvinna på Skånesemester. I stället reser hon till Norrland, trots att hon varken har särskilt bra kontakt med mormodern eller till en början trivs i det norrländska landskapet. Fundera över varför hon ändå vill resa norrut. Vad söker hon där? Kanske kan mormodern hjälpa henne att komma närmare sin mamma? Hur kan i så fall mormor trösta henne? Hur ska en mormor vara? Stämmer Misas mormor in på den bilden?

Att våga tro

Mammans dödsfall väcker många frågor. Var hamnar vi när vi dör? Det är en fråga som har sysselsatt människor i alla tider. Misa tycker inte att det värsta är saken, utan att hon inte vet var mamman är. Något levande, varmt och tryggt har försvunnit från henne, och hon vägrar acceptera att all den tryggheten bara har gått om intet. Någonstans måste mammas själ leva kvar. Det är en hoppningivande tanke och att Misa orkar bära på den tyder på ett stort ljus inom henne. Men hon får ingen ro förrän hon på något sätt kan placera modern, knyta henne till en plats.

Akko är samiska och synsk. Hon har en tro på att livet består av så mycket mer än det vi kan ta på. En tro på att det finns något som är större än vi. Misa är misstänksamt inställd till Akko och avfärdar hennes tal om livet efter döden som tokerier. Men genom en händelse med renen Nasti får hon nära nog ett bevis för att Akko har rätt. Gustav tror att Nasti har blivit uppäten av vargen, eftersom han inte står att finna bland de andra renarna. Akko hävdar att Nasti lever, då hon inte har sett honom komma till andra sidan. Men Misa vågar inte tro på det där med "andra sidan". "När någon dör försvinner de, även om de lovar att de aldrig ska göra det. Det där är bara skitsnack", säger hon till Gustav. Men nästföljande natt ser hon den vita renen livs levande och hon förstår att Akko vet vad hon talar om.

Vi kan betrakta Saivasjön som en symbol för det goda i människan. En symbol för att vi lever kvar hos varandra i minne och i handling. Med hjälp av Akko och den magiska Saivasjön får Misa hjälp att finna en plats för sin mamma, så att hon kan fortsätta bära hennes minne med sig genom livet.

I slutet av filmen funderar Misa fortfarande kring var mamman har hamnat som död. "Kommer alla till samma ställe – både djur och människor? Vilket kaos det måste bli...och mamma som har klaustrofobi..." Hon kan nu se situationen med lite mer humor än tidigare.

- Vad är egentligen död? Vad händer med dem som dör? Deras kroppar begravs, men vad händer med själen, personligheten? Vi brukar säga att de döda kommer till himlen eller till "andra sidan" eller liknande beroende på vilken religion man bekänner

sig till. Be eleverna måla och sedan berätta om sin upplevelse om vad som händer efter döden.

- För den som sörjer en död kan det finnas en stor tröst i att tro på ett liv efter döden, att tro på att den man älskar lever vidare någon annanstans. Men för att tro behövs en inre styrka. Fundera över varför Misa till en början har svårt att tro på Akkos prat om "den andra sidan", varför hon inte blir lugn förrän hon får "bevis" på att Akko vet vad hon talar om.

- Vad menas egentligen med "andra sidan". Är det en konkret plats eller kan det även vara ett rum inne i Misas hjärta? Vilken hjälp har Misa av de minnessaker hon hittar efter mamman – börsen med symbolen, fotona i byrålådan etc?

Mötet med det okända

Resan till Norrland skakar om Misa. Hon reser dit full av misstänksamhet och trots. Det är knappast ett hjärtligt möte med mormodern på flygplatsen. De båda tycks inte känna varandra så väl och de har ingen möjlighet att dela sorgen efter mamman. Mormor tycks tycka att Stockholmsungen är lite bortskämd. Hon dricker inte kaffe, utan vill ha O'Boy. Mormor är korthuggen och ganska tvär. Men efter ett nattligt samtal och ett parti casino bryts isen. Casinokvällarna blir en vana. Mormor önskar att Misas själ ska få vila. Misa vill att hon ska berätta om mamman. "Hon var som du", säger mormodern och det är precis vad Misa behöver höra.

Inte heller samepojken Gustav tilltalar Misa särskilt. Han är främmande och konstig. Men undan för undan närmar de båda sig varandra. Då Misa upptäcker att också han gillar att spela "Spider" på sin mobiltelefon har de kommit en bit på väg. Då hon märker att han ställer upp för henne i hennes beslutsamhet att rädda vargungarna blir han en riktig förtrogen.

- Misa är misstänksam mot det norrländska, men knyter nästan genast ett band till vargen – den som alla andra är rädda för. Fundera över varför hon har så lätt att känna sig trygg med ett djur, när uppenbarligen inte människor har samma inverkan på

henne. Varför tar hon ett sådant ansvar för vargungarna?

• I film är det inte ovanligt med två barn från olika kulturer – inte sällan en tjej och en kille – som efter en inledande misstänksamhet hittar fram till varandra och blir kompisar. Har eleverna egna erfarenheter av sådana möten eller finns de bara på film?

Vargen i sagan

I sagans värld är vargen ofta stor och stygg. Kalle Ankas Zeke Varg känner väl alla till, liksom berättelsen om Rödluvan och vargen. I sagan tillskrivs djur ofta mänskliga egenskaper – rävar är listiga, ugglor är kloka, får är dumma osv. Sedan urminnes tider har vargen fått representera det onda och farliga för människan. Troligen har det blivit på detta sätt för att vi har ett behov av att förenkla världen, dela in den i ont och gott. Det skulle naturligtvis vara praktiskt om vi redan från början kunde se på en varelse om han/hon är god eller ond.

Dagens actionfilmer delar på ett liknande sätt in världen i en ond och en god sida. Där är det oftast inte vargar som representerar det onda, men de ”onda” människorna förses ofta med fula och grovhuggna drag, medan de ”goda” är vackra och blonda. I själva verket är världen naturligtvis inte så endimensionell. Människor är sällan enbart onda eller goda utan har delar av både ont och gott i sig. Inte heller vargar är onda, men de kan bli farliga för människan om de själva känner sig pressade.

• Vad tänker eleverna på när de hör ordet varg? Vad har vargar för egenskaper? Vad har vargarna för egenskaper i *Misa mi*?

• Läs eller berätta sagan om Rödluvan och vargen. Jämför bilden av vargen i sagan och i filmen *Misa Mi*.

Den hotade vargen

Vargen fridlystes i Sverige 1965. Då var vargstammen i det närmaste utdöd, men nu växer den i storlek och hotet om total utrotning är inte längre överhängande. Beräkningar från vintern 2001/2002 visade att det då fanns ett hundratal vargar i Skandinavien. I hela världen är siffran cirka 150 000 vargar.

Eftersom vargen fortfarande är en hotad art skyddas den av internationella konventioner. En sådan är Bernkonventionen där vargen finns med på listan av djur som omfattas av det strängaste skyddet. Vargen skyddas dessutom av EU's art- och habitatdirektiv och ingår även där i kategorin med högsta graden av skydd. Fångst och avsiktligt dödande är förbjudet i bägge fallen.

Det är riksdagen som beslutar om hur många vargar som ska finnas i Sverige. För närvarande är etappmålet att komma upp i 200 vargar. Naturvårdsverket ansvarar för skötsel och förvaltning. Under vissa omständigheter kan de ge enskilda personer tillstånd att döda en eller flera vargar. Detta för att förhindra att vargen orsakar allvarliga skador på tamdjur. Det är också tillåtet att utan tillstånd döda en varg som har angripit tamdjur om det är överhängande fara för en ny attack.

Det är vanligt att människor känner sig rädda för vargen. Det kan vara för den egna säkerhetens skull, av rädsla för att vargen ska döda hundar eller andra tamdjur eller för att den ska förstöra för jakten. Och visst är vargen teoretiskt sett farlig för människan. En varg kan utan problem döda en människa. Men risken att bli utsatt för en vargattack är ändå mycket liten. Ingen människa i Norden har dödats av en varg på drygt hundra år. Av de möten som inträffat mellan människa och varg har en bråkdel handlat om aggressiva möten.

Däremot kan vargen ställa till problem för utegående tamdjur, som får och kor. Numera får tamdjursägare i vargområden låna elstängsel av länsstyrelserna, vilket har visat sig vara ett effektivt skydd.

Men djur i lösdrift går inte att skydda med stängsel. Vargar i renbetesland är alltså ett svårare problem. Ibland går vargar i renbetesområden hårt åt vissa renflokar, vilket drabbar enskilda samer. Dessutom splittrar de renflokar och skapar ett stort merarbete för samerna. På detta problem finns det ännu ingen lösning och sannolikt kommer problemet att bli ännu större om vi tillåter fler vargar i renbetesområden.

• Går det att begripa varför människor i renbetesland vill skjuta vargar?

Läs mer om vargen

<http://www.jagareförbundet.se/viltvetande/detaljeradeart-fakta/vargforsta.asp>

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Produktionsuppgifter

Sverige 2003
Manus: Martina Stöhr
Regi: Linus Torell
Foto: Anders Bohman
Scenografi: Mathias Lindgren
Klippning: Sofia Lindgren

I ROLLERNA
Misa – Kim Jansson
Mormor – Lena Granhagen
Gustav – Per Nijlas
Pappa – Magnus Krepper
Akku – Anna-Maria Blind

TEKNISKA UPPGIFTER
Speltid: 82 min
Format: Cinemascope
Ljud: Dolby DTS
Censur: Från 7 år
Svensk premiär: 19 december 2003

DISTRIBUTION:
Svensk Filmindustri, 169 86 Stockholm. Tel. 08-680 35 00, fax 08-680 37 04 www.sffilm.net